

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai agrárkutatások menetrendjére vonatkozó koherens stratégia felé

(COM(2008) 862 végleges)

(2010/C 128/20)

Előadó: **Franco CHIRIACO**

2008. december 15-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai agrárkutatások menetrendjére vonatkozó koherens stratégia felé

COM (2008) 862 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2009. október 13-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. november 4–5-én tartott 457. plenáris ülésén (a 2009. november 4-i ülésnapon) 155 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság kezdeményezését, amely egy olyan folyamat elindítására irányul, amely egy európai agrárkutatási térség létrehozását célzó jövőbeli agrárkutatási menetrend kidolgozását szolgálja. Az ágazatban folytatott kutatást és innovációt fokozni kell ⁽¹⁾ annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termékek kínálata lépést tudjon tartani a kereslet nemzetközi trendjeivel.

1.2. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által javasolt megközelítést, amely a közös kutatásprogramozás koncepciójának tesztelésén alapul. Ez a megközelítés – figyelembe véve a különféle nemzeti programok igényeit és adottságait – a kezdeményezések uniós szintű koordinációját, valamint a források hatékony és konkrét közös hasznosítását hivatott biztosítani ⁽²⁾. Konkrétan az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy az együttműködést ne csak a nemzeti agrárkutatási programozás, hanem a különböző főigazgatóságok által (Környezetvédelmi Főigazgatóság, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság, Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatóság) támogatott egyéb kezdeményezések viszonylatában is erősítse. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy további információkat szolgáltasson azoknak a kezdeményezéseknek az eszközeiről és operatív mechanizmusairól (ideértve a pénzügyi forrásokat is), amelyeket egy jövőbeli közlemény keretében javasolnak majd. Ennek során az összes érintett felet be kell vonni a

konzultációs folyamatba, és figyelembe kell venni a közös kutatásprogramozás kísérleti tesztjének eredményeit.

1.3. Az agrárkutatás közös programozásának célja, hogy megvizsgálja, a társadalom milyen mértékben képes választ adni a megújuló nyersanyagok uniós szintű fejlesztéséből adódó kihívásokra. Ezek a kihívások az éghajlatváltozással, az emberi egészségvédelemmel és élelmiszerbiztonsági kérdésekkel kapcsolatosak. Ezeket a problémás területeket – az „Útban a közös kutatásprogramozás felé” elnevezésű JPAR-workshop eredményeinek fényében is – az Agrárkutatási Állandó Bizottság ⁽³⁾ mélyrehatóan megvitatta és elemezte. Az elemzés eredményeinek összefoglalása a közös programozásról szóló, 2009. júniusban közzétett állásfoglalásban található. A közös kutatásprogramozás nagymértékű részvételt és komoly erőfeszítéseket kíván meg a részt vevő országok részéről, ami – a kifejtett hatást tekintve – többletértéket teremt, és előnyöket hoz a polgárok és az európai versenyképesség számára. Ezért az EGSZB még ebben a szakaszban is a valamennyi érdekelt fél (ideértve a magánszektor, különösen pedig a vállalkozásokat) bevonását biztosító, megfelelő mechanizmusok kidolgozását javasolja. Ennek során elsősorban a kutatási célok meghatározásáról, a szükséges források felbecsléséről és a rendszer működtetéséhez szükséges pénzügyi eszközök pontos feltérképezéséről van szó, ami biztosítja a finanszírozáshoz való tényleges hozzáférést. Konkrétan az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság és a Tanács a 2004-ben útjára indított politikai folyamattal összhangban tegyenek lépéseket egy olyan rendeletjavaslat kidolgozására, amely megteremti az „új” SCAR felépítésének és működésének jogi alapját, és az 1728/74/EGK rendelet helyébe lép.

⁽¹⁾ EGSZB-velemény a következő tárgyban: Élelmiszerárak Európában (Lásd e Hivatalos Lap 00. oldalát).

⁽²⁾ HL C 228., 2009.9.22., 56. o.

⁽³⁾ Az 1728/74/EK rendelet 7. cikke.

1.4. Az Európai Bizottság által javasolt új irányítási modell értelmében az Agrárkutatói Állandó Bizottság koordinációs szerepet tölt majd be a közös kezdeményezések uniós szintű ösztönzésében és a támogatott kutatási programokkal kapcsolatos hatáskörök feltérképezésében. Az EGSZB úgy véli, hogy az Agrárkutatói Állandó Bizottságnak az alapvető rugalmasság elvére kellene épülnie annak érdekében, hogy a közös agrárpolitika folyamatosan fejlődő szabályozási keretében lépést tudjon tartani a már végrehajtott ⁽⁴⁾ vagy a még végrehajtható reformokkal.

1.5. A közös tervezés összefüggésében az előrejelzési és elemzési folyamat szorosan összefügg a feltérképezési folyamattal, amely azáltal, hogy kulcsfontosságú adatokat és statisztikákat nyújt a nemzeti szintű agrárkutatás szervezésének hiányosságairól, tendenciáiról és igényeiről, hozzájárul az uniós agrárkutatás fejleményeiről adott áttekintéshez. Eddig az ilyen típusú információkat az EU-AGRI-MAPPING-projekt szolgáltatta, amely a 6. kutatási és fejlesztési keretprogram egyik kezdeményezése. Az EGSZB – nem utolsósorban figyelembe véve a szóban forgó projekt alatt tapasztalt nehézségeket is – úgy véli, hogy a feltérképezésnek nem ad hoc kezdeményezéseken kellene alapulnia, hanem egy folyamatos és rendszeresen naprakész adatokkal ellátott folyamaton.

2. A közlemény összefoglalása

2.1. Új keret az európai agrárkutatások számára

2.1.1. Az európai mezőgazdaságnak új kihívásokkal kell szembenéznie, mint például a mezőgazdasági demográfiai és üzemszerkezeti változások, a modern mezőgazdasági gyakorlatok hatása a foglalkoztatásra, a közös agrárpolitika (KAP) változásai, valamint az ágazatot befolyásoló globális tényezők.

2.1.2. Számos fórum elismerte, hogy az előzőekben felvázolt kihívások kezelésére Európán belül fokozni kell az agrárkutatói tevékenységet. Az agrárkutatásoknak lehetővé kellene tenniük annak a tudásanyagának az összegyűjtését, amely a vidékfejlesztés, valamint a fenntarthatóságot előmozdító, illetve azt gátló tényezők alapos megértéséhez szükséges, továbbá a mezőgazdasági ágazat fejlődését szolgáló új technológiák és innováció biztosítását. A piaci dinamikák jobb megértéséhez szükséges tudásanyag megszerzését is lehetővé kellene tenniük. A kutatási tevékenységek azonban gyakran egymástól elszigetelten folynak, összehangolásuk megoldatlan, illetve nem rendelkeznek kellő finanszírozással és a szükséges kritikus tömeggel. Európában több olyan mechanizmus is működik, különösen az EU keretprogramján belül, amely elősegíti a kutatók közötti páneurópai együttműködést. Ebben a tekintetben az ERA-NET rendszer finanszírozást biztosít a nemzeti programok, minisztériumok vagy finanszírozó ügynökségek közötti hálózatépítéshez. Az Európai Unió Tanácsa (2004 novemberében) abban állapodott meg, hogy az e téren folyó együttműködés szempontjából strukturáltabb együttműködés volna kívánatos. Ebből a szempontból a közös programozás nemrégiben kialakított koncepciója az ERA-NET rendszerrel egy lépéssel tovább megy, és arra ösztönzi a tagállamokat, hogy közvetlen együttműködést alakítsanak ki állami programjaik között

azzal a céllal, hogy közös elképzelések és stratégiai kutatási menetrendek jöjjenek létre, valamint speciális területek kezelése érdekében összpontosítsák erőforrásaikat. A közös kutatási programozás folyamatát illetően az Agrárkutatói Állandó Bizottságot a lehetséges hálózati struktúra követendő példaként említették.

2.2. Az Agrárkutatói Állandó Bizottság vezető szerepe

2.2.1. Többéves szünet után az Agrárkutatói Állandó Bizottság 2005-ben megújított megbízatást kapott az Európai Unió Tanácsától azzal a céllal, hogy vezető szerepet játsszon az európai agrárkutatás összehangolása terén. Az „új” Agrárkutatói Állandó Bizottság az EU-27 tagállamainak képviselőiből áll, és a bizottság munkájában megfigyelőként tagjelölt és társult országok is részt vesznek. Az Agrárkutatói Állandó Bizottság által támogatott, egy európai mezőgazdasági kutatási térség elősegítésére irányuló kezdeményezések között a közös programozás mellett a tervezési folyamat is szerepel, melynek célja lehetséges hosszú távú európai mezőgazdasági forgatókönyvek felvázolása, valamint a felmérési folyamat, mely a mezőgazdasági kutatás igényeinek és tendenciáinak felmérésére irányul az EU-ban.

2.2.2. Az Agrárkutatói Állandó Bizottság a jövőbeli kutatási együttműködések prioritásainak kijelölése érdekében olyan strukturált megközelítési módot fogadott el, amely a tagállamok és a társult államok közötti munkacsoportok létrehozásán alapul. A munkacsoportok az ERA-NET hálózatokhoz hasonlóan működnek, vagyis ezek is lépésenkénti megközelítést alkalmaznak: a kezdeti szakaszokban az információcserére összpontosítanak, majd azonosítják a kutatásban mutatkozó hiányosságokat és az együttműködés prioritást élvező területeit, ezután pedig – adott esetben – közös cselekvéseket indítanak és/vagy kutatási pályázati felhívásokat hirdetnek meg.

2.3. Az európai agrárkutatások koherens menetrendjének kialakításához szükséges legfontosabb fellépések

2.3.1. Sürgető szükség van arra, hogy jobban megértsük az éghajlatváltozással kapcsolatos folyamatok háttérben álló mozgatórugókat, ezáltal csökkenthessük annak káros hatásait és megőrizhessük a csökkenőben lévő talaj- és vízkészleteket, valamint a biológiai sokféleséget a fenntarthatóbb mezőgazdaság előmozdítása érdekében európai és globális szinten. Mindezek fényében a kiemelt kutatási területek az éghajlatváltozás és az energiaforrások.

2.3.2. A kutatás nagyobb szerepet játszhatna, ha a különböző érdekelték szorosabban együttműködnének a konkrét kutatási menetrendek meghatározásában, és olyan cselekvések révén, mint például az innovációs hálózatok, részt vennének a kutatási folyamatokban. Ezért az Európai Bizottság célja a mezőgazdasági tudás előállításának és egymás közötti megosztásának erősítése az Agrárkutatói Állandó Bizottság és az Európai Vidékfejlesztési Hálózat által ⁽⁵⁾. Az agrár-élelmiszeripari kutatások hatékonyabb irányítása érdekében történő közös kutatástervezés megszilárdításának tükrében ugyanis az Agrárkutatói Állandó Bizottság még hangsúlyosabb stratégiai szerepet kaphat, és végül olyan stratégiai felügyeleti testületté válhat, amely nyomon követi Európa összes állami kutatóintézetének mezőgazdasági vonatkozású törekvéseit.

⁽⁴⁾ 72/2009/EK rendelet, 73/2009/EK rendelet, 74/2009/EK rendelet és a 2009. január 19-i 2009/61/EK tanácsi határozat.

⁽⁵⁾ 1698/2005/EK rendelet, 67. cikk.

2.3.3. A közös elképzeléseken és célkitűzéseken alapuló, hosszú távú kutatási menetrendek kidolgozásához olyan értékelési mechanizmus kialakítására van szükség, amely magában foglalja az elemzési eszközök stratégiai kombinációját és a kutatási kapacitások feltérképezését.

2.3.4. Európa felelőssége a globalizálódó gazdaságban nem hanyagolható el: a mezőgazdaság fenntarthatósága olyan kérdéssé vált, amely (többek között az élelmiszerárakon keresztül) közvetlen hatást és (a népességvándorlás révén) közvetett hatást egyaránt gyakorol mind az EU-ra, mind a világ többi részére. Emiatt általánosan erősíteni kell az agrárkutatások terén Európán belül és kívül megvalósuló szakpolitikai szinergiákat, ezen belül különösen az európai uniós és a tagállami kutatópolitikák, illetve az olyan külső politikák, mint a fejlesztési támogatási politikák és a szomszédsági politikák közötti szinergiákat.

3. Általános megjegyzések

3.1. Új keret az európai agrárkutatások számára

3.1.1. Tükrözve az európai társadalmat és a gazdaságot fémjelző változásokat, és kihatva a polgárookra és fogyasztókra is, az európai mezőgazdaság szerepe és feladata gyökeresen megváltozott az elmúlt 50 évben: a „vidéki” mezőgazdaság „posztindusztriális” mezőgazdasággá alakult. Következésképp általánosan elismert nézetnek számít, hogy – a mezőgazdaság európai modelljével összhangban – a mezőgazdasági ágazatot multifunkcionális vagy mezőgazdasági-területi szempontból kell szemlélni, tehát nem kizárólag termelési szempontok alapján. Ugyanezt a kritériumot kellene ezért alkalmazni az „agrárkutatás” meghatározására is. Ez mindenesetre megerősíti a mezőgazdasági termelés elsődleges szerepét, amelyet a nemzetközi élelmiszerválság is kidomborított. Az élelmiszerek versenyképessége és az ellátásbiztonság a közeljövő új kihívásai lesznek majd.

3.1.2. Ebben az összefüggésben az EGSZB melegen üdvözlöi az agrárkutatás tágabb értelmű meghatározásakor alkalmazott megközelítést, amely tükrözi az európai mezőgazdaságra váró kihívásokat, különösképpen az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodást és ezek enyhítését, a mezőgazdasági forrásokból kinyert megújuló energiák fejlesztését, a biológiai sokféleség megőrzését, a vízkészletek fenntartható kezelését, nem is beszélve az IKT ösztönzéséről és a termelés minőségéről.

3.2. Közös kutatási menetrendek kialakítása

3.2.1. A közlemény elfogadja a közös programozás nemrégiben kialakított koncepcióját,⁽⁶⁾ mint a korlátozott erőforrások nagyobb mértékű együttműködés útján való optimális kihasználására irányuló agrárkutatás újszerű megközelítését. A közös programozást jelenleg próbálják ki egy, az Alzheimer-kór kutatásával kapcsolatos kísérleti projekt révén. Az is szerepel a tervekben,

hogy a Tanács 2010-re további kezdeményezéseket fogad el más fontos kutatási ágakban, és ahol pozitív eredményeket érnek el, a közös programozásnak döntő hatása lehet a jövőbeli európai szintű kutatáskoordinációs mechanizmusokra.

3.2.2. A közös programozás önkéntes alapon és változó összetételben bevonja a tagállamokat a legfontosabb társadalmi kihívások kezelését illető közös elképzelésen alapuló kutatási stratégiai menetrendek meghatározásába, kifejlesztésébe és alkalmazásába. A koncepció magában foglalhat stratégiai együttműködést a meglévő nemzeti programok között, vagy teljesen új programok közös tervezését és végrehajtását is. A cél mindkét esetben az erőforrások összefogása, a legmegfelelőbb eszközök kiválasztása vagy kifejlesztése, azok alkalmazása és az elért eredmények közös nyomon követése és áttekintése.

3.2.3. Tekintve hogy az agrárkutatási tevékenység gyakran elaprózott vagy rosszul koordinált, és hogy nem rendelkezik elegendő forrással, hiányzik az eredmények terjesztése és célzott kommunikációja, és nincs meg a kritikus tömeg, az EGSZB üdvözlöi a közös programozás megközelítését, és úgy látja, hogy ez ambiciózus célkitűzés, amely – pragmatikus és rugalmas megközelítéssel kombinálva – elindíthat egy stratégiai fontosságú, strukturált mezőgazdasági kutatási folyamatot.

3.3. Az Agrárkutatási Állandó Bizottság vezető szerepe

3.3.1. Az Európai Bizottság közleménye és az azt kísérő szolgálati munkadokumentum részletesen leírja a SCAR elemzési, nyomon követési, értékelési és konzultációs funkcióit, valamint szervezési és operatív munkamódszereit, a mezőgazdasági miniszterek tanácsának 2004. július 19-i iránymutatásaival összhangban. Konkrétabban a SCAR lenne a felelős a nemzeti kutatási kezdeményezések nyomon követéséért az agrár-élelmiszeripari ágazatban, közösségi szinten összehangolva ezeket a tevékenységeket, és ésszerű előrejelzéseket alkotva az ágazat kutatási prioritásainak hosszú távú fejlesztését illetően.

3.3.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a közösségi szintű koordináció alapvetően fontos a közös kihívások kezeléséhez, és ahhoz, hogy az EU a nemzetközi fórumokon egységes hangon szólalhasson meg, hogy megakadályozzuk az átfedéseket, továbbfejlesszük a programokat és fokozzuk a versenyt a finanszírozás elnyeréséért, s így végső soron javuljon a kutatási javaslatok minősége. Szem előtt kell azonban tartani, hogy a kutatási helyzet igen eltérő az egyes tagállamokban, és hogy a nemzeti programozásnak figyelembe kell vennie a sajátos prioritásokat és igényeket ott, ahol az európai szintű koordináció nem mindig garantálna jelentős mértékű vagy körű előnyöket. Éppen ezért a SCAR-t el kell látni a folyamatos és naprakész nyomon követési folyamat biztosításához szükséges eszközökkel.

(6) HL C 228., 2009.9.22., 56. o.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az európai agrárkutatások koherens menetrendjét célzó legfontosabb intézkedések között a közlemény az éghajlatváltozás negatív hatásainak enyhítését, a víz- és talajerőforrások megőrzését és a biológiai sokféleség védelmét említi. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális hatást is figyelembe kell venni, ahogyan azt a vállalkozások, a foglalkoztatás és a régiók közötti általános kapcsolatokkal foglalkozó, *Gender and Equity Issues in Liquid Biofuels Production* című, 2008-ban közzétett FAO-jelentés is kiemeli.

4.2. A jövőbeli agrárkutatási menetrend új prioritási területeinek – az éghajlatváltozás kérdései és a mezőgazdasághoz kapcsolódó energiakérdések mellett – tükrözniük kell a biológiai sokféleség megőrzéséért folytatott küzdelmet, a vízerőforrások fenntartható használatát, a géntechnológiával módosított szervezetek termesztése és forgalmazása által a környezetre és az emberi egészségre gyakorolt hatások felmérését, az agrár-élelmiszeripari ágazattal kapcsolatos kérdéseket, különös tekintettel a feldolgozási szakaszra és a biotechnológiákra, és minden olyan innovációt, amely felhasználható ezeknek az új kihívások felvető kérdéseknek a kezelésére, ahogyan arra nemrégiben a megreformált KAP „állapotfelmérése” is rámutatott (2008. november).

4.3. A kutatás nagyobb szerepet játszhatna, ha a különböző szereplők jobban beépülnek a konkrét menetrendbe, és részeseivé

válnának a kutatási folyamatnak. Különösen fontos bevonnai a vállalkozásokat, elsősorban a kis- és középvállalkozásokat, a vállalkozások saját, valós igényeire épülő kutatási célkitűzések meghatározásába, és a finanszírozáshoz való hatékony hozzáférés biztosítása révén az alkalmazott kutatás és technológiatranszfer támogatásába. Az EGSZB ezért üdvözli az Európai Bizottságnak azt az ajánlását, hogy a vállalkozások és az egyének érdekeinek összeegyeztetése érdekében erősítsék a kapcsolatokat az ismeretek és az innováció között, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy e célból indítson be megfelelő képzési programokat.

4.4. Ami mindenekelőtt az Európai Vidékfejlesztési Hálózatot illeti (7), ahelyett, hogy specifikus intézkedéseket vezetnének be – amelyek esetleg koordinációs problémákhoz vezethetnének a hálózat szabályozási funkcióival –, ösztönzőket kell biztosítani a bevált gyakorlatok cseréjéhez. Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat, az európai technológiai platformok és az egyéb ismeretmegosztó eszközök stratégiai fontosságú megoldások az életképes elgondolások, a megbízható információk és a gyakorlati tapasztalatok európai megosztásában és fejlesztésében, strukturálva és erősítve ezzel a termelést és az ismeretmegosztást.

4.5. Ha az európai kutatást össze akarjuk kapcsolni a nemzetközi kutatással, különösen a fejlődő országokban folyóval, akkor olyan, megfelelő mechanizmusokat kell életbe léptetni, amelyek biztosítani tudják a támogatott kezdeményezések hatékonyságát és eredményességét, mindenekelőtt a helyi önkormányzati kapacitások növelésével és a megfelelő emberi erőforrások minőségének javításával.

Kelt Brüsszelben, 2009. november 4-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

(7) 1698/2005/EK rendelet, 67. cikk.